

Mieczysław Haftka

Węgry, gm. Sztum, woj. elbląskie. Stanowisko 1

Informator Archeologiczny : badania 19, 150

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WĘGRY, gm. Szum
woj. śląskie
Stanowisko I

Muzeum Archeologiczne
w Gdańsku

Badania prowadził mgr Mieczysław Haftka. Finansował WKZ w
Ehblągu. Słódmy sezon badań. Grodzisko wczesnośredniowieczne
/XI-XII w. /.

Podjęcie, po długiej przerwie, badań było konsekwencją wyników obserwacji powierzchniowych dokonanych późną jesienią 1984 r. Stwierdzono wówczas, że grodzisko posiada bardzo obzerne, około 5 ha podgrodzie.

Prace w 1985 r. skoncentrowano na rozpoznaniu następujących problemów: 1 - zastęgi i konstrukcja wałów obronnych podgrodzia, 2 - rozplanowanie osadnictwa, 3 - zagadnienie przystani grodowej, 4 - drogi dojazdowej na gród. W sumie wykonano 230 odwiertów i 3 wykopy, stwierdzając w obrębie podgrodzia swartą zabudowę, w trzech rejonach, na przestrzeni ponad 1 ha. W obrębie zwartej zabudowy warstwy kulturowe posiadają miąższość od 50 do 270 cm.

Umocnienia obronne grodu w Węgrach ciągną się na przestrzeni ponad 1.000 m i zostały, przypuszczalnie w XIX w., bardzo mocno zmodyfikowane w trakcie prac rolnych. Doskonale wkomponowane w teren, posiadają zróżnicowane wymiary /od 5 do 18 m szerokości u podstawy/, w zależności od lokalnych warunków. W trakcie wznoszenia stosowano konstrukcję skrzytową /skrzytę o wymiarach: 170 x 100-105 cm/, przekładkową, jak również łączony sposób budowy oraz kamienny rdzeń wału. W świetle dotychczasowego rozpoznania stwierdzić można, że na stosowanie różnych rodzajów konstrukcji duży wpływ miały warunki naturalne terenu. Od wschodu i południa stwierdzono istnienie niewielkiej fosy zlokalizowanej u podnóża stołu. Jej szerokość wynosiła około 6 m, zaś głębokość nie przekraczała 120 cm.

W obrębie "Parowu Węgry" - dużego wąwozu, przylegającego od północy do wzgórza grodziska, zaobserwowano kilka odcinków starych dróg o kierunku E-W. Stanowiły one przypuszczalnie odcinek szlaku drożnego prowadzącego z Pomorza do Prus. U podnóża wzgórza grodowego, tuż przy brzegu starorzecza Nogatu zaobserwowano w kilku odwiertach ślady warstwy kulturowej, które autor badań wiąże z przystanią grodową. W tym miejscu, przypuszczalnie istniał ważny węzeł drożny kontrolowany przez załogę grodu. Z tym problemem ściśle wiąże się odkryte w wykopie nr 10 ślady /kolejny o rozstawie 1,10 m/ drogi dojazdowej na gród, prowadzącej z rejonu przystani, wzdłuż zbocza grodowego, specjalnie przygotowaną, wąską terasą.

Materiał ruchomy nie odbiega od wcześniej pozyskanego. Warto jedynie zaakcentować obecność niewielkich złóż margla i dalszych żużli spieczonego wypalania wapna, a także ślady czarnej metalurgii.

W świetle najnowszych wyników należy dokonać poważnego przewertyciowania dotychczasowego poglądu na gród w Węgrach. Nie spełniał on, jak przypuszczano do tej pory, tylko roli strażnicy, czy /po odkryciu w 1984 r. / dużego schronienia dla ludności, zespołu liczącego ponad 30 osad, ale przede wszystkim był bardzo ważnym centrum osadniczym, gospodarczym, militarnym i administracyjnym /przypuszczalnie kasztelanii/przynależnym do Pomorza Gdańskiego.

Badania będą kontynuowane.

WIELEN
woj. piłskie
Zamek

PP Pracownie Konserwacji Zabytków
Pracownia Archeologiczno-Konserwatorska
Oddział w Szczecinie

Badania prowadził mgr Eugeniusz Wilgocki /autor sprawozdania/, przy udziale mgr Anny Uciechowskiej-Gawron. Konsultacja prof. dr hab. Zofia Elischer-Kurnatowska, Finansował WKZ w Pile. Drugi sezon badań. Grodzisko z okresu wczesnego średniowiecza.

Badania koncentrowały się w obrębie wykopu z 1984 r. Odsłonięto kolejne nawarstwienia zawierające obiekty mieszkalne i gospodarcze oraz dużą ilość ceramiki, kości, a także przedmioty z rogu, poroża, kości, skóry i żelaza. Doprowadzono do całkowitego wyeksplorowania odsłoniętych w roku poprzednim studni drewnianych. W obrębie studni nr 1 zbudowanej w konstrukcji na tzw. rozpór zaobserwowano inną technikę budowania partii spągowej, gdzie zastosowano wykładnię ściśnek wewnętrznych szerokimi deskami umocowanymi do ściany poprzecznymi zębami. Studnia nr 2 zbudowana w konstrukcji węgłowej przy wykorzystaniu materiału rozbiórkowego w swej partii spągowej posiadała cembrowinę wykonaną z szerokich, grubych i parowanych desek wbijanych w płaszczyznę całec. W jej wypełnisku znaleziono drewniane, klepkowe wiadro z obręczami żelaznymi, kabłąkiem i licznymi fragmentami ładuchów żelaznych, a także dużymi fragmentami kolowrotu. Także ze studni nr 1 pochodzą fragmenty związane z drewnianym kolowrotem. Na zachód od studni w obrębie generalnych warstw V-VIII odsłonięto stosunkowo dobrze zachowane fragmenty chat. Zbudowane w konstrukcji słupowo-racmowej, w jednym przypadku uzupełniająco z plecionką, w drugim zapewne w konstrukcji wieńcowej. W obydwu przypadkach zachowały się drewniane podłogi częściowo podwójne ze śladami napraw. Poza wymienionymi konstrukcjami w narożniku południowo-zachodnim odsłonięto fragment konstrukcji mogący być drogą drewnianą. Eksploatację nawarstwień doprowadzono do poziomu całca. Wydobyty materiał ceramiczny z warstw nadcałcowych pozwala wstępnie datować początek istnienia tych nawarstwień na koniec XI w. bądź przełom XI/XII w.